

Kritisk syn på den annen verdenskrig?

FOR NOEN ÅR siden skrev Morgenbladet (i en annen sammenheng) omtrent følgende: Tiden er kanskje snart moden til å se litt mer kritisk på gjeldende historietolkning av hendelsene under annen verdenskrig.

Holocaust var en rystende nødvendighet. Årsakene til den bestialske massenedslakting av jøder var mange. Og naturlig nok har den etterfølgende debatt i det alt vesentlige fulgt de tradisjonelle og spesielle ansatspunkter, bl.a.: Skyldsspørsmålet, etter-rasjonalisering, avsky, undring og mer eller mindre velbegrunnede gjetninger.

Debatten har ofte nærmet seg farlig opp til det begrep som Willy Brandt (av alle!) lanserte i en boktittel rett etter krigen: Tyskere og andre folk. Dette tror jeg er et blindspor! Nå vil jeg slett ikke oppfattes dithen at noen av de spesielle aspekt ved Holocaust skal stikkes under en stol. Det var i Tyskland — og av tyskere — at noe som nærmet seg genocide ble begått.

Allikevel: Med en temmelig nær kontakt med tyskere og det tyske folk i de siste 25 år, mener jeg at de er som folk flest. Og dette gjelder også den voksne krigsgenerasjon! Og kanskje burde vi kritisk overprøve det «kollektiv-

skyld-begrepet» vår generasjon stod så steilt på?

JEG VET AT DETTE er et ømtålig emne for min og eldre generasjoner. Og når sant skal sies, var jeg i de årene jeg bodde dernede, slett ingen høflig gjest når spørsmålet om jødeforfølgelsen ble bragt på bane.

Av J. B. Fiksdal

Ikke desto mindre tror jeg at det viktigste aspekt ved Holocaustserien, var at filmen viste oss hva som kan skje når maktapparatet overtas av fanatiske, maktsyke mennesker. Den gav oss en innføring i MAKTENS ANATOMI — og fortalte oss historien om et fåtall despoters MULIGHETER i det øyeblikk skrekkeveldet er etablert.

Dette leder oss til følgende erkjennelse: Når det ytre volds- og maktpress blir totalt, vil den lovpriste civilcourage bli utsatt for en indre sprengning. De ynkligste elementer i en nasjon finner sin chance til selvbeholdelse ved å slutte seg til makten.

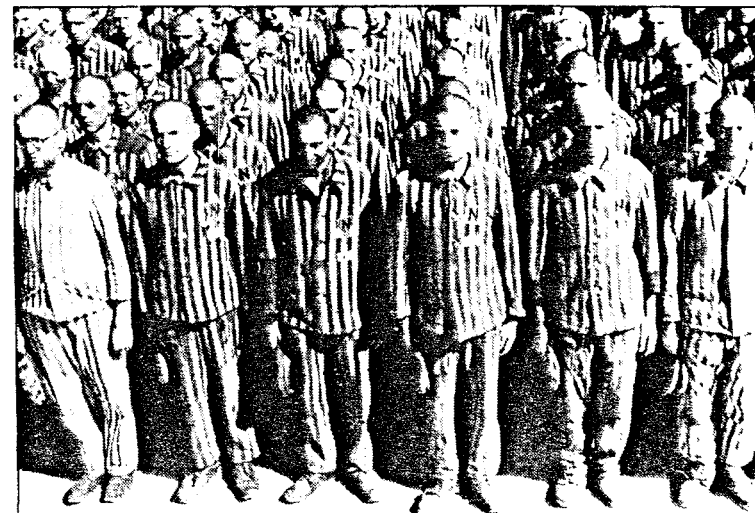
Dels inntreer en handlingslam-

melse — apatien brer seg. Og når terroren har fått bredt nok omfang, vil mange automatisk og ubevisst gli inn i systemet.

Her er det ingen grunn til å fornekte det opportunistiske element. Men det er også grunn til å anta at når mange viljeløst, motstrebende eller til og med antagonistisk blir medløpere, så skyldes dette noen av menneskenes dybeste instinkter: Ønsket om å redde sitt eget skinn fra voldens ubønnhørlige pisk.

TERRORENS ARKITEKTER vet dette, og har til alle tider visst å utnytte menneskenes utilstrekkelighet og ynkelighet på dette felt. Kynisk kalkulasjon etter denne ur-formel gir volds makten mulighet til å fungere. Dette vil være gårdsdagens-, dagens og morgendagens historie. En vekselvirkning mellom sukkerbrød og pisk. I større eller mindre grad har størrelser som Lenin, Stalin, Hitler, Amin, Pol Pot og mange, mange andre visst å bruke oppskriften.

Hva Rinnan og hans bande bedrev i de Trondhjemske torturkammer, var ikke helt ukjent. Men samtidig tjente 10-tusener på 10-tusener nordmenn til livets opphold i nazistisk tjeneste. Og norske politimenn var med på å arrestere våre jødiske innbyggere

De tyske konsentrasjonsleire viste hva som kan skje når

som skulle deporteres. Og kan vi, som har vært forskånet for situasjonen, noen gang forstå, enn si bedømme, konsentrasjonsleirpolitets (KaPo's) tragiske rolle.

La oss tilslutt følge C.C.s moment om den sovjetiske konsentrasjonsleir Dalstroi. Det er neppe trolig at den russiske befolkning visste mindre om den og andre russiske leire enn hva den tyske befolkning visste om gasskammerene i Polen. Men uten sammenligning forøvrig: Er vi villige til å dømme det sovjetiske folk til kollektiv skyld?

I DISSE DAGER opplever vi at den nye ugandiske regjering opplyser at dens første og viktigste oppgave er å få satt i gang en moralsk opprustning av et folk som er totalt demoralisert etter

maltapparatet overtas av fanatiske, maktsyke mennesker —.

Idi Amins mangeårige terror- og voldsvelde.

Nå er en sammenligning mellom 40-tallets tyskere under Hitler, — og uganderne under Amin, på de aller fleste områder en umulighet!

Men en slik sammenligning kan være nyttig, dersom vi stiller oss selv følgende spørsmål: Er vi villige til å dømme det ugandiske folk til kollektiv skyld for de siste 8 års bestialske massakre under Amins voldsregime?

Vårt svar på dette spørsmål kan kanskje være en rettesnor når vi skal ta standpunkt til den innledende problemstilling: Er kanskje tiden snart moden til å se litt mer kritisk på gjeldende historietolkning av hendelsene under annen verdenskrig.

Morgenbladet

109382